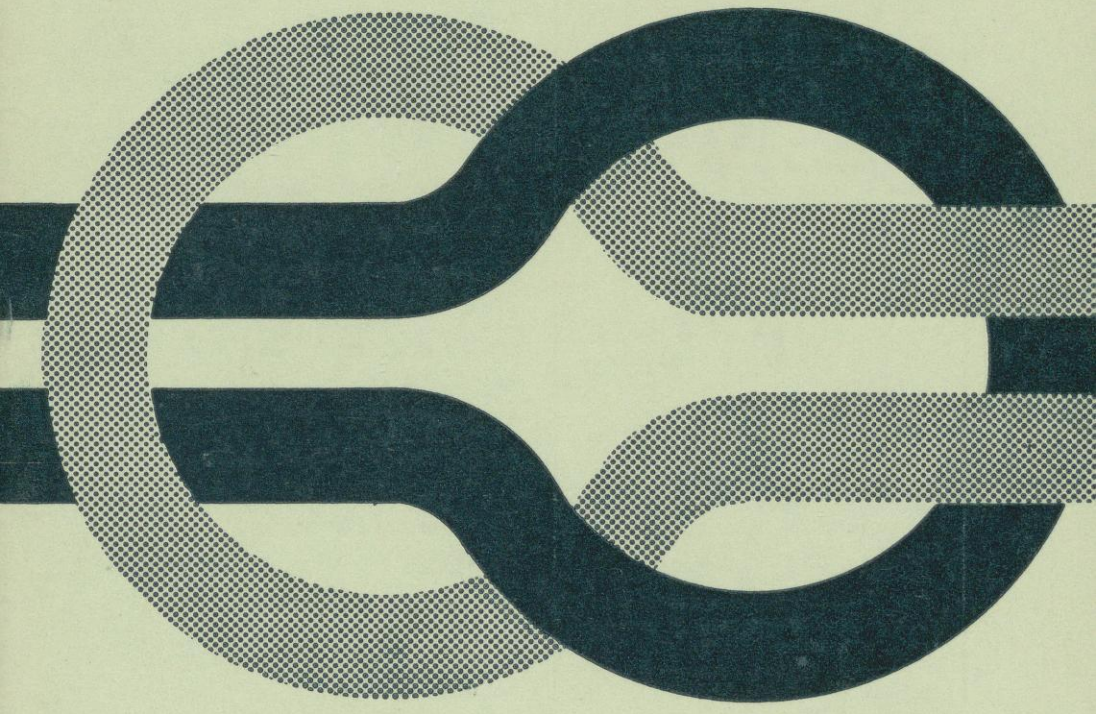
UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO

20. årg. - 1974 - Nr. 4

Rapport

SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

Rapport (tidl. Hjertebladet)

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JØNSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen

Redaksjonskomité: — Karl Bredal — Alfhild Hansson — Else Hansson — Knut Werner

Henvendelser angående abonnement og adresseforandringer skjer til forretningsføreren **Gunvor Heier, Postboks 167, 1324 Lysaker.**

Innbetaling for abonnement til **postgirokonto nr. 9473, bankgirokonto nr. 6088.05.01081** eller til forretningsføreren. Bladet kommer med 6 nummer i året. Kontingenten er kr. 15,— pr. år.

Henvendelser ang. annonser og betaling for disse skjer til **Aug. Hanssens Forlag, Ø. Slottsgt. 5, II etg., Oslo 1.** Bankgiro nr. 7001.05.01928.

Manuskripter til «Rapport» sendes redaktør **Ruth Erlandsen, Kirkevelen 44, Oslo 3.**

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:

Det Norske Diakonforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening
Skolestyrerkollegiet ved skoler for psykisk utviklingshemmede
Forbund av pedagogisk personale for psykisk utviklingshemmede

I DETTE NUMMER:

Nærmest byggeskred for daghjem/internat
Verksteder med egen leirskole
Sparekniven rammer
Landskonferanse i Norsk Forbund
De fem første tilsynsutvalg
«Sosial trygghet» i ny utgave
Dårlig stelt med tidlig behandling
Stortinget får «omsorgen» på bordet
Forskning for å finne bedre behandlingsmetoder
Meld fra om filmer
Solgården har fått sitt «bumerke»
Tre nye danske filmer
Røde Kors-hjem
Landet Rundt

NÆRMEST BYGGESKRED FOR DAGHJEM/INTERNAT

MEN NEDBYGGING AV SENTRALHJEM GÅR TREGT

— Vi er inne i en livlig byggevirksomhet når det gjelder småhjem for psykisk utviklingshemmede, og den mest populære kombinasjon er daghjem med internatplasser. De nye institusjonstypene som vokser fram, er diktert av hensynet: Jo nærmere hjemstedet, desto bedre, sier byråsjef Ole Ulleberg ved Kontoret for psykiatri i Helsedirektoratet i en samtale med «Rapport».

Noe tregere går det med nedbygging av de store institusjonene. Helsedirektoratet har vært tilbakeholdende med å godkjenne nedtrapping av belegget så lenge det er ventelister i mange områder. Det stramme økonomiske klima er nok også en medvirkende årsak til at myndighetene holder igjen.

Et par mindre reduksjoner er likevel godkjent av Helsedirektoratet i det siste. Det gjelder Hellandheimen i Romsdal som har fått adgang til å skjære ned tallet på klienter fra 238 til 212 plasser. På Åkershagan ved Hamar er en ubetydelig nedskjæring på fem plasser godkjent, fra 317 til 312.

Nye hjem i drift

Her er noen av de nye institusjoner som Helsedirektoratet har godkjent de siste måneder:

Aspetun familiehjem og daghjem i Korgen i Nordland er godkjent fra 1/1 1974 med 7 internatplasser og 5 daghjemsplasser. Det er Korgen Sanitetsforening som har stått for byggingen.

Honningsvåg midlertidige daghjem er godkjent med fem plasser fra 15. august. Det er fylket som står bak, og daghjemmet skal drives i leide lokaler inntil det blir bygget nytt.

Yttermyran internathjem med 32 plasser i Leksvik i Nord-Trøndelag er godkjent fra 1. juni. Kommunen står bak reisingen.

Brattlia daghjem i Østfold har fullført utvidelsen og er godkjent for 85 plasser, mot 50 før. Røde Kors eier hjemmet.

Solbakken på Strømmen som drives av Strømmen Røde ors, har leiet Valstadbråten behandlings-

hjem av sanitetsforeningen, og kapasiteten er økt fra 30 til 72 plasser.

Sandefjord daghjem som var godkjent for inntil 12 plasser, er nedlagt. Forsåvidt en gledelig utvikling fordi daghjemmets elever er blitt integrert i skolen.

Byggeplaner godkjent

Helsedirektoratet har videre godkjent en rekke byggeplaner som vil resultere i nye småhjem og utvidelser av eksisterende institusjoner:

På Fossnes i Vestfold er planene for skole- og barnehagebygg godkjent.

På Klæbu i Sør-Trøndelag er det godkjent planer for aktivitetsbygg.

Planene for nytt daghjem og internat i Bømlo i Bremnes er godkjent med 24 internatplasser og 20 daghjemsplasser.

Planene for daghjem og internat for Hitra og Frøya kommuner i Fillan er godkjent. Det blir 16 plasser i internat og 12 i daghjem.

På Hovden skole i Ørsta er det godkjent endelige planer for skole og daghjem, tilsammen 30 plasser.

I Tynset skal kommunen bygge en kombinert institusjon og planene er godkjent for 24 internatplasser og 34 i skole og daghjem.

I Ullstein i Møre og Romsdal bygger kommunen 32 daghjems- og 16 internatplasser etter godkjente planer.

Institusjonene finansieres for det meste ved lån i Kommunalbanken og ved lokale lånekilder, forsikringsselskaper m.v. En viss form for egenkapital går inn i byggesummen flere steder.

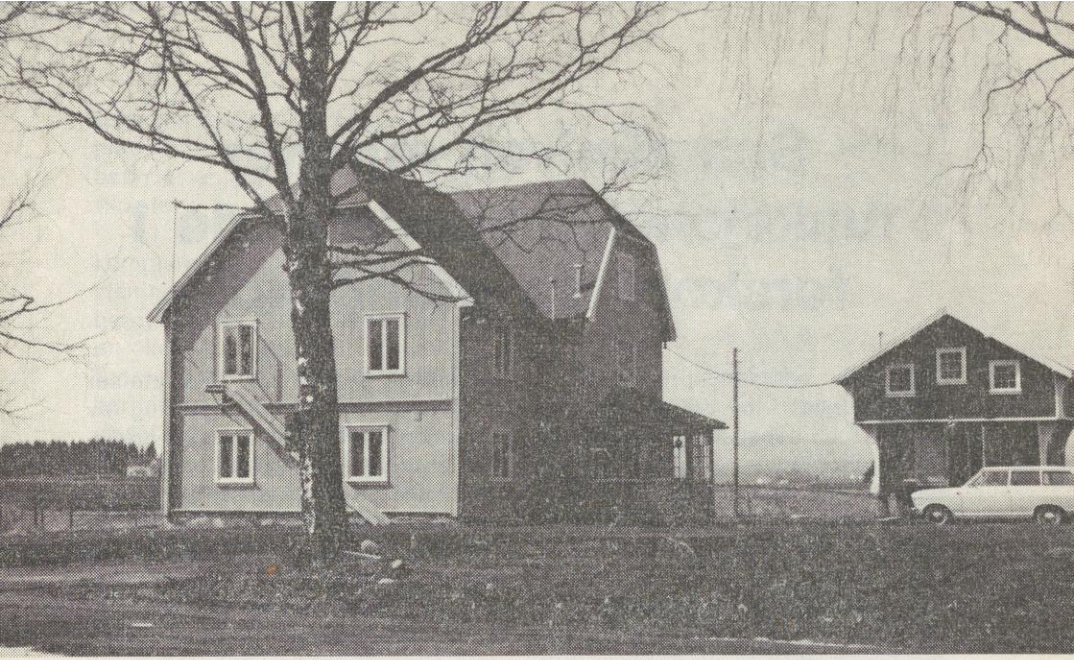
Verksteder med egen leirskole

Flott innsats på Fossheim

En fin junidag i sommer gikk flagget til topps for første gang på gårdn Sneisrud ved Eidsvoll. En gruppe ungdommer var samlet rundt flaggstangen, glade og stolte som man bare kan bli når en kjempejobb er fullført.

Etter en anleggsperiode på tre år med snekring, pussing, maling og rydding lå leirskolen for Fossheim Treningsverksteder i Oslo ferdig til fortsatt virksomhet — og til andre aktiviteter enn det som har med malerpøs og hammer å bestille.

Sneisrud er en gammel gård 65 kilometer fra Oslo, som Fossheim fikk overta på rimelige betingelser. Statens feriefond ytet 10 000 kroner til innredning av stabburet, og ellers ble materialer og innredning anskaffet til «fabrikk- og innbruddspriser». Klientene på Fossheim gjor-

Sneisrud ved Eidsvoll — leirskole og feriested for Fossheim Treningsverksteder i Oslo.

de en kjempeinnsats, funksjonærene hadde dugnad, og også foreldrene reiste opp og tok et tak i ominnredningsarbeidet. Siste sommer plantet klientene 150 trær og busker på eiendommen.

Under hele anleggstiden har klientene fra Fossheinm i puljer vært på leirskole på Sneisrud, og gården brukes også som feriested for tidligere og nåværende Fossheim-klienter. Lederne bor på stabburet, og i hovedbygningen er det plass til ni.

I siste nummer av «Fossheimposten» som utgis av Fossheim Treningsverksteder, skriver verkstedssjef Gunnar Gloslie en takk til til alle som har gjort sitt til å få Sneisrud ferdig, enten med arbeid, penger eller andre gaver.

— Det kan ikke nektes at vi fra tid til annen syntes det ble vel mye arbeid på leirskolene, og ser nå fram til å kunne legge opp leirskoler med mer vekslende program og få inn aktiviteter som vi tidligere har savnet eller hatt for lite av, skriver Gloslie.

— Hadde vi ant hva vi påtok oss av arbeid den gang vi bestemte oss til å kjøpe Sneisrud, hadde vi neppe hatt mot til å sette i gang. I dag kan vi imidlertid prise oss lykkkelig for at vi var dumme nok til å «hoppe på» det. Det er vel ingen som tar det ille opp om jeg spesielt fremhever Tormod Larsens kjempeinnsats. Den har skaffet ham både træler i hendene og mange søvnløse netter, slutter Gloslie.

Bestyrer Tormod Larsen sier til «Rapport» at leirskolene på Sneisrud er blitt en viktig del av klientenes sosialtrening.

Sparekniven rammer funksjonshemmede både i førskole og grunnskole

Den nye odelstingsproposisjonen om endringer i lov om grunnskolen ventes å bli behandlet av Stortinget i høst. Fra Kirke- og Undervisningsdepartementet har man tatt sikte på at loven skal tre i kraft fra 1. august 1975.

Lovforslaget som bygger på utredningen fra Blom-komitéen, går inn for at alle barn kommer inn under grunnskoleloven. I den overgangstid vi nå befinner oss i, hersker det atskillig usikkerhet både om spesialskolenes videre skjebne og om de økonomiske forpliktelser i forbindelse med integrering av funksjonshemmede barn i grunnskolen. Både fra fagfolk og fra foreldrehold blir det advart mot at de funksjonshemmede skal bli ofre for sparekniven. Fra flere kanter blir det protestert mot at en positiv utvikling som var i gang, blir bremset eller satt tilbake.

Avslag på daghjemsplass

Norges Vanførelags blad skriver på lederplass i julinummeret at

---

— Mange av dem kjenner vi nesten ikke igjen etter fjorten dagers leirskole. De jobber med noe som er deres eget og som de er stolte av. De vasker klær, holder rommene i orden, lager mat, reparerer, går i skogen, planter trær, graver i jorda. Noen av dem har aldri vært borte fra foreldrene sine en natt før de kom på leirskolen, og de er voksne menensker.

— Noen ghetto blir det ikke, sier Larsen. Om kvelden kan leirskoledeltakerne gjøre hva de vil. Noen reiser til Eidsvoll og går på kafe eller kino. Nabobesøk er populært, og naboene kommer til Sneisrud og besøker oss.

På leirskolen vår

I «Fossheimposten» skriver klientene selv om livet på Fossheim og på Sneisrud. Her er en liten leirskole-skildring av Per Øyvind Thoresen:

«Jeg har vært på Sneisrud sammen med Gloslie og Nilsen. Bjørn og jeg gikk oss bort en torsdag vi var ute for å se på kuene.

Vi hadde gått ganske langt.

Vi fikk solo av Gloslie da vi kom fram.

Vi var trøtte og slitne.

Alle sammen hadde vi det veldig godt.»

funksjonshemmede barn ikke får plass i daginstitusjoner fordi det betyr at en må ansette ekstra praktikanter.

— I de senere år har en rekke kommuner etablert førskoleundervisning for funksjonshemmede barn, skriver bladet. Det har vært en økende tendens til intgrering av funksjonshemmede barn i ordinære barnehager og daginstitusjoner, en utvikling som alle fagfolk har uttalt seg temmelig enstemmig for.

I et bystyrevedtak i Oslo i år heter det at funksjonshemmede barn bør prioriteres ved et opptak i førskolen/daginstitusjonen.

— Nå ser det imidlertid ut til at man i stedet for en positiv utvikling vil komme inn i en tilbakegang, fortsetter lederartikkelen. Det vil naturligvis måtte koste penger å prioritere de funksjonshemmede barna. Spørsmålet er i det vesentlige et personellproblem. En har gjerne løst dette med ekstra praktikanter. Nå har en på grunn av kommunens dårlige økonomi kommet med innskrenkninger. Foreldre til det funksjonshemmede barnet får således beskjed om at de ikke kan loves plass før barnevernskontoret har innvilget ekstra praktikant. Dette er ganske sikkert en normal historie landet over. Økonomien i Oslo er neppe dårligere enn i andre kommuner.

Barnevernskontoret i Oslo er selvfølgelig ikke syndebukken i dette tilfellet. Ansvaret må ligge hos politikerne som har satt opp budsjettene.

— Vi vil finne det merkelig om kommunene, når de må bremse på utviklingen i retning av å bruke mindre penger, skulle la dette ramme de funksjonshemmede barna, skriver Norges Vanførelag, som håper det dreier seg om en «arbeidsulykke».

Drastisk nedskjæring for hjelpetiltak

Fagpersonalet ved de pedagogisk /psykologiske rådgivningskontorene i Akershus har i en fellesuttalelse sterkt beklaget at rammen for hjelpetiltak i den kommunale grunnskole er skåret drastisk ned for kommende skoleår. Dette skjer samtidig som en prøver å integrere elever med spesielle vansker innen den kommunale grunnskolen, heter det. Uttalelsen er gjengitt i nr. 27/28 av Norsk Skoleblad.

— Konsekvensen av rundskrivene fra Kirke- og Undervisningsdepartementet om integreringen blir at den integrering av «spesialskoleelever» som er i utvikling innen den kommunale grunnskole skol stoppes. I mange tilfeller vil en etter de ressurser som stilles til rådighet, være tvunget til å tilbakeføre integrerte elever til spesialskolen, sier fagpersonalet i Akershus.

— Det er vanskelig å gi råd om integrerte skoleopplegg når de ressurser som forefinnes ikke er tilstrekkelig til et faglig forsvarlig opplegg. Som rådgivningspersonale innen skoleverket registrerer vi at funksjonshemmede elevers skolegang nå blir bestemt ut fra økonomiske vurderinger, og ikke ut fra elevenes behov.

— De mange elever som tradisjonelt hører inn under spesialskolen, men som profiterer på et integrert opplegg i den kommunale grunnskolen, står i dag i en usikker situasjon.

En er klar over at en ut fra gjeldende lov ikke kan fremsette noe krav om timer til fullgod undervisning for disse elevene. De idéer Blom-komitéen la til grunn for undervisning av funksjonshemmede elever har nå i noen grad blitt virkeliggjort i våre kommunale grunnskoler. Det har vært en positiv vilje til å imøtekomme disse elevers spesielle behov på det lokale plan. En positiv utvikling har foregått fram til nå, selv om Blomkomitéens idéer og de senere proposisjoner til nå ikke er lovfestet.

LANDSKONFERANSE I NORSK FORBUND

Lørdag 31. august og søndag 1. september har Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede sin landskonferanse på Fantoft Sommerhotell i Bergen. Statssekretær Bodil Skjånes Dugstad i Kirke- og Undervisningsdepartementet holder foredrag om «Psykisk utviklingshemmede i relasjon til yrke og arbeidsliv». Direktør Nils Hidle taler om «Problemer ved og muligheter for tilpasning av psykisk utviklingshemmede i industri og vernet industri», og kontorsjef Oddvar Sande tar for seg «Arbeidsformidlingens virksomhet for yrkeshemmede».

I følge gjeldende rundskriv kan det fra nå kun søkes om ekstra timer til elever med spesielle vansker i forbindelse med klasseordningen for kommende skoleår. Tidligere har det vært mulig å søke om slike timer når behovet har meldt seg — elever er blitt utskrevet fra spesialskoler, medisinske institusjoner eller kommet tilflyttet fra en annen kommune, og for elever i første klasse kommende skoleår. De siste nevnte har skoleadministrasjonen ikke mulighet til å kjenne allerede i februar måned.

Rundskrivene regulerer utskrivningen av elever fra de statlige spesialskolene, men utskrivning fra medisinske institusjoner og tilflytting av elever kan ikke reguleres av KUD. Når dette skjer, vil en kommune lett få problemer med å organisere sine hjelpetiltak.

Departementet forutsetter at skolestyret holder et visst antall timer i reserve for å dekke uforutsette behov for hjelpetiltak som kan oppstå i løpet av skoleåret. Det er vanskelig å forutsi hvilke behov som kan oppstå, og flere funksjonshemmede elever vil trolig ikke få den hjelp de trenger, dersom flere uforutsette behov enn antatt melder seg.

— Spesielt beklagelig er det at det foretas en nedskjæring av bevilgningene til integreringen av funksjonshemmede elever noen måneder før proposisjonen vedrørende denne sak legges fram for Stortinget. Vi mener det ville vært bedre for saken og de mange elever det gjelder at den positive utvikling som var i gang, ikke ble bremset eller satt tilbake, heter det tilslutt i

uttalelsen fra fagpersonalet ved de pedagogisk/psykologiske kontorer i Akershus.

Uttalt vilje må følges opp i praksis

Skepsis fra foreldrehold kom til uttrykk på årets sommerkurs for skolepsykologer, sosionomer og spesialpedagoger på det nye Sanderstølen høyfjellshotell i slutten av juni. Lektor Sigurd Dittmann, formann i Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede sa i et innlegg blan annet:

— Vi er redde, meget redde, for at stramme økonomiske rammer vil bli hindere på veien til en virkelig integrering av våre funksjonshemmede medmennesker.

— Vi ser det nye lovverket som en lysning. Men vi er meget spent på og avventende til realiseringen av den nye skoleloven.

— Vi ser fram til at det blir overensstemmelse mellom myndighetenes uttalte vilje og den praksis det legges opp til. Og vi vil gjerne samarbeide om dette, sa Dittmann.

*

Mens vi venter på stortingsdebatten om lovendringene, kan det være nyttig å sette seg inn i hva den nye loven går ut på. Ot.prp. nr. 64, «Om lov om bridge i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen» kan bestilles fra Universitetsforlaget, Stensberggt. 25, Oslo 1. Tlf. 02/46 19 10. Pris kr. 4,80 pr. stk., fritt tilsendt.

Skal skolegangen bli bestemt ut fra økonomiske vurderinger, ikke ut fra elevenes behov? (Ill. fra «Psykisk Utväklingshemning».)

De fem første tilsynsutvalg

Tilsynsutvalgene, det nye kontrollorgan i helsevern for psykisk utviklingshemmede, vil starte sin virksomhet i høst. Det har tatt lang tid å få instruksene utarbeidet og utvalgene oppnevnt, men nå er de fem første tilsynsutvalg etablert, og enda to til vil være klar på ettersommeren.

På statsbudsjettet er det hittil ført opp midler til 7 utvalg. Prøveordningen med tilsynsutvalg for helsevern for psykisk utviklingshemmede ble opprettet ved kongelig resolusjon allerede 15. desember 1972.

I den midlertidige instruks har tilsynsutvalgene fått et meget omfattende mandat. De skal bidra til at omsorgen utvikles i en sunn retning og skal tjene som bindeledd mellom foreldre og institusjon. De skal besøke samtlige institusjoner og private forpleiningssteder i området eller fylket flere ganger i året, behandle klager fra klienter og pårørende og uttale seg om saker som blir forelagt dem av myndighetene.

Hvert tilsynsutvalg har tre medlemmer med personlige varamenn: en jurist, en representant for pårørende og et medlem med erfaring fra skole-, helse- eller sosialsektoren.

En utførlig omtale av tilsynsutvalgenes arbeidsfelt sto i nr. 1 av «Rapport» i år side 17 ff.

Tilsynsutvalgene oppnevnes av Sosialdepartementet for fire år om gangen. De fem utvalg som nå er nedsatt, gjelder Sør-Trøndelag, Hordaland, Sogn og Fjordane, Østfold, Hedmark/Oppland og Møre og Romsdal. Med det første vil også utvalgene være klar for Agder/Rogaland og Troms/Finmark.

Utvalgene har fått denne sammensetning:

Sør-Trøndelag:

Sammensetning pr. 1. juli 1974: Advokat Hans F l o c k, Trondheim, (til 31/12 1977), Ruth H e g g l a n d, Trondheim (til 31/12 1977) og underdirektør Asbjørn L a n g å s, Trondheim (til 31/12 1975).

Varamenn: Advokat Nanne Kindt Grut, Trondheim (for Hans Flock), Dordi Skaret, Trondheim (for Ruth Heggland), og ledende sosialkurator Per Ivar Hagen, Trondheim (for Asbjørn Langås).

Hordaland/Sogn og Fjordane:

Sammensetning pr. 1. august 1974: Trygdesjef Rolf B a a d s t ø, Sandane (til 31/12 1977), byrettsdommer Gudny L a r s e n, Bergen (til 31/12 1977) og formidlingssjef Henry C a r s o n, Bergen (til 31/12 1975).

Varamenn: Helsesøster Dagny Høgaalmen, Årdalstangen (for Rolf Baadstø), byrettsdommer Nils T. Beyer, (for Gudny Larsen) og Sol Vaardal-Lunde, Bergen (for Henry Carson).

Østfold:

Sammensetning pr. 1. juli 1974: Advokat Per Lindberg, Moss (til 31/12 1977), Bjørg Brusevold, Grålum (til 31/12 1977) og sosionom Astrid Aarseth Hammer, Rygge (til 31/12 1975).

Varamenn: Politifulmektig Liv Mjaaland, Fredrikstad (for Per Lindberg), Egil Sten Mentzen, Fredrikstad (for Bjørg Brusevold) og skolesjef Halvor Luthen, Råde (for Astrid Aarseth Hammer).

Hedmark/Oppland:

Sammensetning pr. 1. juli 1974: Voksenopplæringskonsulent Harald Joakimsen, Hamar (til 31/12 1977), lektor John Klokkehaug, Hamar (til 31/12 1977), og advokat Ingebjørg Roll Mathiesen, Gran (til 31/12 1975).

Varamenn: Sykepleiersjef Birgit Aas, Hamar (for Harald Joakimsen), lok.fører Nils A. Nilsson, Hamar (for John Klokkehaug), og sorenskriver Olaf Sirnes, Lillehammer (for Ingebjørg Roll Mathiesen).

Møre og Romsdal:

Sammensetning pr. 1. juli 1974: Sorenskriver Einar Raae, Volda (til 31/12 1977), sosialkonsulent Anne Lise Svendsen, Molde (til 31/12 1975), Rigmor Leren, Kristiansund N. (til 31/12 1977).

Varamenn: Konsulent Reidun Kjerpeseth, Molde (for Einar Raae), tilsynslærer Kjell Fredagsvik (for Anne Lise Svendsen), og disp. Einar Ås, Ålesund (for Rigmor Leren).

«Sosial Trygghet» i ny utgave tidlig neste år

Håndboken «Sosial Trygghet i Norge» er for tiden under revisjon i Sosialdepartementet og vil komme i ny utgave i begynnelsen av 1975, får «Rapport» opplyst. Sosiallovgivning og sosiale tiltak er en samfunnssektor under stadig utvikling, og det tar derfor ikke mange år før en sosialhåndbok er foreldet. Boken blir som tidligere utgitt av Universitetsforlaget, og stoffet er samlet og lagt til rette av opplysningskonsulent i Sosialdepartementet Gerd Rødahl.

Som en smakebit fra den nye utgaven av «Sosial Trygghet i Norge» har vi fått anledning til å gjengi det ajourførte kapitlet om åndssvakeomsorgen:

Helsevern for psykisk utviklingshemmede. Omsorg for åndssvake

Helsevernet for psykisk utviklingshemmede — åndsvakeomsorgen — er organisert i samsvar med en rammeplan (landsplan) vedtatt av Stortinget i 1952. I hovedtrekk går planen ut på en inndeling av landet i områder som hver er ledet av en områdeoverlege. Hvert område skal være selvforsynt med institusjoner for pleie, vern og opplæring. Det skal ha en større institusjon — sentralinstitusjon — som danner det diagnostiske og behandlingsmessige sentrum og som de øvrige institusjoner, hver med sine avgrensede oppgaver, er faglig knyttet til.

Ved utgangen av 1973 var det etablert i alt 11 områder, hvert omfattende fra ett til tre fylker. Utviklingen går i retning av å utbygge det enkelte fylke til et eget område. Sykehusloven av 19.6.1969 pålegger fylkene ansvaret for planlegging, oppføring og drift av de nødvendige institusjoner (og forpleiningssteder) for psykisk utviklingshemmede. Driftsutgifter dekkes av fylke og folketrygd, henholdsvis 25 og 75 pst.

Pr. 1.12.1973 var det 7 692 psykisk utviklingshemmede under omsorg, herav 3 489 i sentralinstitusjoner, 1 908 i andre internatinstitusjoner, 1 642 i daginstitusjoner og 653 i familie- og privatpleie. Det regnes med at en fullt utbygget omsorg vil omfatte ca. 12 000 personer. Etter hvert som de eksterne hjelpetiltak i lokalsamfunnet blir utviklet, vil utbyggingen i økende grad bli konsentrert om daginstitusjoner og andre lokale hjelpetiltak.

I senere år har det i skoleverkets regi og i samsvar med grunnskolelovens bestemmelser blitt organisert egen tilrettelagt undervisning ved de enkelte institusjoner, og også i grunnskoler.

Sosialdepartementet vil i løpet av 1974 legge fram en melding for Stortinget om målsetting og retningslinjer for den videre utbygging av omsorgen. Sentralt i dette arbeidet vil være en utredning som ble avgitt i desember 1972 av et eget utvalg («Lossius-utvalget»). Utredningen legger blant annet stor vekt på den primære, lokale omsorg, og fremhever nødvendigheten av en desentralisert, integrert omsorg (samfunnsintegrert omsorg).

Dårlig stelt med tidlig behandling i de fleste land

Forebygging og tidlig behandling av åndssvakhet er mørke flekker på kartet i de fleste land, også der hvor omsorgen for de psykisk utviklingshemmede ligger langt fremme. Dette kom fram under en konferanse arrangert av Verdens Helseorganisasjon i Santiago i Spania i juni.

Statistisk materiale er samlet og bearbeidet fra Danmark, England, Frankrike, Vest-Tyskland, Nederland, Polen, Spania og Sverige. Analysene viser at det er vanskelig å sammenligne lovgivning og service, fordi det tradisjonelt er stor forskjell, selv i nær beslektede land som de europeiske.

Den danske overlege dr. med. Annalise Dupont skriver om sine inntrykk etter møtet i Santiago at det er underlig at man ikke i større utstrekning har gjort mer bruk av de nye forskningsresultater i det forebyggende arbeid. Her tenker hun ikke bare på forebygging av åndssvakhet ved biokjemiske og genetiske hjelpemidler, men også den store betydning som ligger i stimulerende miljøer.

Vi vet i dag at ved tidlig stimulering kan man unngå at utviklingshemmede barn blir dårligere. Man kan også forebygge mentale hemninger i de tilfeller hvor miljøet har avgjørende betydning.

Stortinget får «omsorgen» på bordet i høstsesjonen

Når Stortinget trer sammen 1. oktober, vil trolig den nye stortingsmeldingen om omsorgen for de psykisk utviklingshemmede ligge klar på presidentens bord. I Helsedirektoratet blir det på ettersommeren lagt siste hånd på meldingen, som i store trekk bygger på innstillingen fra utvalget med områdeoverlege Ole Petter Lassius som formann.

Om idéen og prinsippene bak Lossius-innstillingen sa overlege Lossius i sitt foredrag på Samordningsrådets årsmøte i Bergen at samfunnets vanlige serviceorganer beholder det fulle ansvar for de psykisk utviklingshemmede. Det er svært langt igjen før vårt samfunnsapparat er klar til å arbeide på den måten som innstillingen har lagt opp til.

— Vi snakker gjerne om våre psykisk utviklingshemmede, men vi må være forsiktige med å bruke «omsorgen» i bestemt form, sa Lossius. Da er vi inne i særomsorgen igjen, og det kan resultere i at ingen andre er interessert i å gjøre noe. Det verdifulle ved særomsorgen er at den har ansvar for personer, mens den integrerte omsorg er ansvarlig for funksjoner.

Helse- og sykehusnemndne i fylket skal nå ha ansvaret for de psykisk utviklingshemmede. Men de er vant til å tenke tradisjonelt: sykehus er et reparasjonsverksted, sykehjem er stedet for varig pleie.

Psykisk utviklingshemning er ikke noe sykdomsbegrep — men noe som skal utvikles gjennom hele livet. Alle funksjoner, alle servicetiltak for de psykisk utviklingshemmede må ikke nødvendigvis skje på samme sted. De kan oppløses og flyttes ut i samfunnet der klientene hører hjemme — i arbeidsstuer, i bomiljø.

Jordbrukskollektiv under sykehusloven?

Overlege Lossius skisserte en modell av omsorgssystemet fra vugge til grav og understreket bl.a. at det blir nødvendig å bruke sykehusloven mer enn helsenemndene er innstilt på.

Hokksund Kurbad A/S

★

Fysikalsk - Medisinsk

Behandlingshjem

★

3300 - Hokksund

Tlf. 85 16 86

På flere punkter er ansvarsforholdet og refusjonsordningen uklar. Bl.a. er det ingen ordning med refusjon til behandling og faglig veiledning ved spesielle behandlingsopplegg i vanlige daginstitusjoner. Spesialbarnehager under fylkets helseplan derimot får refundert 75 prosent av utgiftene.

Lossius mente det kunne bli aktuelt med subsidiering av jordbrukskollektiver etter sykehusloven. De psykisk utviklingshemmede blir igjen i avfolkningsområdene. Hvorfor ikke betale dem for den arbeidsinnsats de kan yte?

Behovet for plasser var tidligere beregnet til 8000 i internat og 6000 i eksternat. I dag kan vi si at vi vil greie oss med 6000 internatplasser hvis vi kan skaffe 8000 plasser i eksternater og boliger. Av de 5500 plasser i internatinstitusjoner i dag er 1500 saneringsmodne. Ved uttynning og nedtrapping regner vi med å komme under 4000 internatplasser. Av eksternatplasser har vi i dag 1500, og mangler altså 6500 plasser, lavt regnet.

Sentralhjemmene som utdanningssteder

I sentralinstitusjonene er det samlet et klientell som har lært å leve i institusjon. Det vil være inhumant å sende dem ut i normalsamfunnet. Vi trenger små internathjem, fortrinnsvis i nærheten av tettstrøk. Senere kan vi satse mer på åpne boformer.

Overlege Lossius mente at sentralinstitusjonene vil få en stor oppgave som utdanningssteder for vernepleiere. Også sykepleiere kan få praktisk opplæring ved sentralhjemmene.

— Hvis vi mener noe med desentralisert omsorg, betyr det at de som er i serviceorganer i samfunnet må få mye mer med de psykisk utviklingshemmede å gjøre enn de har i dag, og de må utdannes for det, sa overlegen.

Utvalg for faglig opprustning

I debatten etter foredraget sa områdeoverlege Mogens Rasmussen at han trodde sentralinstitusjonene ble det store tankekors i fremtiden. De kan ikke brukes til utdanningsinstitusjoner hvis de bare skal ha ensidig klientell. Dessuten forslummes sentralhjemmene med et altfor enkelt klientell.

Overlege Rasmussen gikk på årsmøtet sterkt inn for å få en faglig opprustning innen åndssvakeomsorgen. Det er fortvilet hver gang dyktige medarbeidere slutter, for vi vet ikke hva vi får igjen,, sa han. Legene har sviktet åndssvakeomsorgen, vi mister også psykologene. Innenfor det pedagogiske felt har det derimot gått ganske bra.

Rasmussen foreslo at Samordningsrådet nedsetter et lite utvalg som skal arbeide for å aktivisere faggrupper som vernepleiere, sosiologer og leger til arbeid for de psykisk utviklingshemmede. Forslaget ble av årsmøtet vedtatt oversendt Samordningsrådets arbeidsutvalg.

Fortsatt side 140

LEIRVIK SVEIS A.S

STORD — Telefon (054) 11 044

★

SKIPSBYGGERI — MEKANISK VERKSTED

Fretheim Turisthotell

FLÅM

ÅPENT FRA 1. MAI

TIL 20. SEPTEMBER

TELEFON FLÅM NR. 3

Forskning for å finne bedre behandlingsmetoder

Søknader om støtte må avslås

I løpet av de snart ti år Åndssvakesakens Forskningsfond har eksistert, er i alt ca. 375 000 kroner delt ut til støtte for ulike forskningsprosjekter. Det er respektable summer når en tenker på at det ikke er gitt en eneste krone i offentlige tilskudd. Men samtidig er det latterlig lite sammenlignet med hva f.eks. våre naboland bruker på forskning. Småpenger blir det også i forhold til den raske utvikling som nettopp skriker på å få løst aktuelle forskningsoppgaver.

Ved siste tildeling av Åndssvakesakens Forskningsfond og Eli Vindeggs Forskningsfond i mars i år ble det innvilget støtte til seks av i alt ti søkere. Tilsammen 86 000 kroner ble fordelt slik:

Clarlene R y d e l l, Institutt for sosialmedisin, Universitetet i Oslo, 30 000 kroner til forskning av servicetilbud til foreldre.

Kjell H o l e, Fysiologisk Institutt, Bergen, 6000 kroner, til et studieprosjekt i forbindelse med hyperaktiv adferd og læring.

Kari K v e i m L i e, Ped. forskningsinstitutt, Rikshospitalet, 10 000 kroner til innkjøp av utstyr for et medisinsk forskningsprosjekt.

Ole B. M u n c h og K. L a n g e A n d e r s e n, 20 000 kroner til støtte av startgrunnlaget for forskningsprosjektet: «Vekst og utvikling hos psykisk utviklingshemmede — og eventuelt hva som kan oppnås med fysisk fostring for å optimalisere en retardert vekst».

Bjug A a k r e, 5000 kroner av Eli Vindeggs Forskningsfond til støtte for studie av arvelige stoffskiftesykdommer.

Oddmund S ø v i k, 15 000 kroner til innkjøp av høyvolts electroforese ved studie av årsakene til hypoglycemi i spebarnsalderen.

Direkte nytte av forskningen

Styret for de to forskningsfondene, med områdeoverlege Hallvard V i s l i e som formann har i en orientering til Samordningsrådet pekt på at forskningen er sterkt hemmet på grunn av pengemangel. Støtten har hittil vært særlig konsentrert omkring medisinsk og biologisk forskning, men samtidig i økende grad omkring det en kan kalle aksjonsforskning, som nettopp vurderer de muligheter man kan ha for å komme fram til bedre metoder for behandling og opplæring, og til støttetiltak for familier med psykisk utviklingshemmede.

Fabrikudsalget

Storgt. 44 - 2000 Lillestrøm

Tlf. 71 31 32

☆

Fører alt i feilvarer i metervarer

Hafrsfjord Industri A/S

4042 HAFRSFJORD

Telefoner Stavanger 56 617 - 56 618

H-PANNEN

Kvalitetspanne med garanti
Leveres i flere farger til
industribygg og småhus
Leveres omgående fra lager til
hele landet

I den utviklingsfase vi er inne i, vil det være uhyre viktig om man i sterkere grad kunne utvikle aksjonsforskningen — nettopp for å kunne vurdere og strukturere nye servicetilbud.

Det er sterkt beklagelig at fondenes økonomi ikke tillater at man i tilstrekkelig grad kan medvirke til å starte egnede forskningsprosjekter ved universitetsklinikker, psykologiske og pedagogiske institutter ved universitetene og ved åndssvakeomsorgens institusjoner. Slik forskning ville i høy grad bidra til at fagfolks interesse vil kunne sentrere seg sterkere om problemene omkring psykisk utviklingshemmede.

Skal man ha muligheter for støtte fra offentlige organer, er det nødvendig først å komme i gang med forskningsarbeid, slik at dette kan danne grunnlag for videre utvikling og dermed støtte fra mer offentlig pregede organer.

Styret for forskningsfondene ber Samordningsrådet undersøke hva som kan gjøres for å skaffe flere midler til å starte og vekke interesse for forskning i forbindelse med psykisk utviklingshemmede.

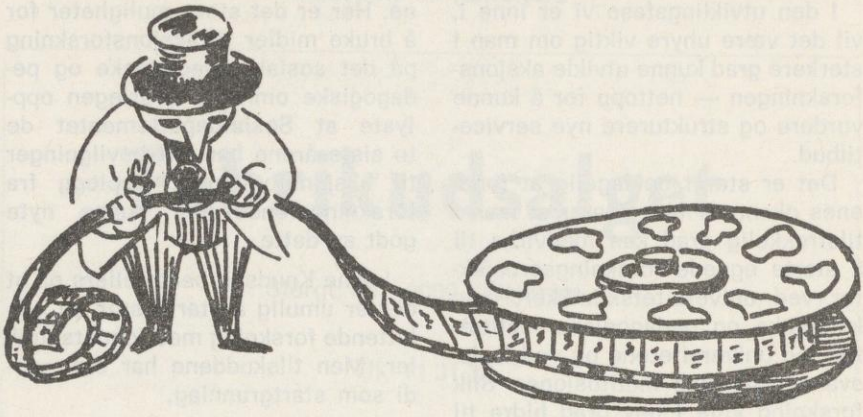
Sakner stønader fra sentralhjem

Overlege Chr. Lohne Knudsen som er medlem av forskningsfondets styre, sa under Samordningsrådets årsmøte i Bergen at det var skuffelse i styret over å måtte knipe inn på tildelingene. På den andre siden sakner fondet flere søknader fra de store sentralhjemmene. Her er det store muligheter for å bruke midler til aksjonsforskning på det sosiale, medisinske og pedagogiske område. Overlegen opplyste at Sosialdepartementet de to siste årene har fått bevilgninger til aksjonsforskning. Opplegg fra forskningsfondet vil kunne nyte godt av dette.

Lohne Knudsen pekte ellers på at det er umulig å starte stor og omfattende forskning med fondets midler. Men tilskuddene har stor verdi som startgrunnlag.

Som eksempel nevnte han at professor dr. med. Kåre Berg, Institutt for medisinsk genetikk ved Universitetet i Oslo, i to år har fått 20 000 kroner til studier av forandringer i de celler som flyter i fostervannet, derav endringer i kromosomer som kan medføre åndssvakhet. Forskningsfondet har nå avslått videre støtte til prosjektet for å få presset det inn på offentlige forskningsmidler fra Norges Allmennvitenskapelige forskningsråd. For å oppnå støtte fra dette fondet må det alltid foreligge begynnende undersøkelser.

Diakon Petter Haugland understreket at åndssvakesakens forskningsfond er helt avhengig av frivillige gaver. Uten nye gaver siste år. bl.a. 50 000 kroner fra res. kap. Olav Kr. Strømmes innsamlinger, ville det ikke vært mulig å dele ut 86 000 kroner i 1974. Haugland ga honnør til de organisasjoner og lag som trofast gir tilskudd til forskningsfondet. Første beløp i 1974 er 5000 kroner fra Akershus fylkeslag, opplyste han.

Meld fra om fllmer som kan lånes ut

TREG REAKSJON PÅ OPPFORDRING OM REGISTRERING

Kontoret for psykiatri i Helsedirektoratet har sendt ut den første foreløbige fortegnelse over filmer og lydbånd fra helsevernet for psykisk utviklingshemmede. Den omfatter både norske filmer fra institusjoner, idrettsleker og spesielle treningsprogram, og utenlandske filmer. Filmene og lydbåndene kan kjøpes eller lånes hos de sentralhjem eller organisasjoner som disponerer dem.

Fortegnelsen er den første spede begynnelse til en omsorgens filmsentral, som vi omtalte i fjor høst i «Rapport». Kontoret for psykiatri tok initiativet til registreringen ved å sende rundskriv til sentralinstitusjonene med anmodning om å få opplysninger om filmer man hadde kjennskap til. Noen spontan reaksjon ble det ikke, endel svarte ikke i det hele tatt, og det ble sendt en ny runde med oppfordring om filmene. En viss treghet synes å gjøre seg gjeldende, og Kontoret for psykiatri regner med at det finnes atskillig flere filmer og lydbånd som man hittil ikke har fått oversikt over.

Fortegnelsen vil derfor trolig bli redigert allerede ved kommende årsskifte, foråpentlig da med mange

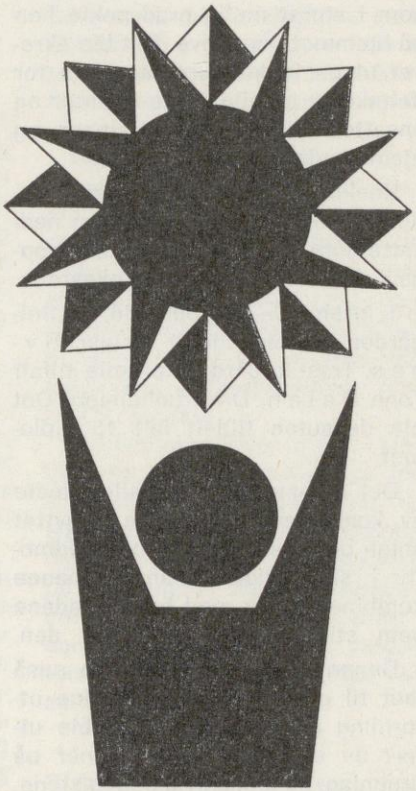
flere tilbud. Etterhvert håper man at fortegnelsen vil utvikle seg til å bli en fyldig katalog til nytte for alle som arbeider i omsorgen for psykisk utviklingshemmede. Spørsmålet om norsk tekst til utenlandske filmer er også tatt opp.

Institusjoner, foreninger eller enkeltpersoner som har egnede opplysningsfilmer eller lydbånd kan altså melde fra til Kontoret for psykiatri, Helsedirektoratet, Postboks 8011, Oslo-dep., Oslo 1. Til samme adresse kan man skrive og be om fortegnelsen over film og lydbånd. I fortegnelsen står oppgitt hvor man skal henvende seg for å låne eller kjøpe film og bånd.

Fortegnelsen viser at Nærlandheimen i Rogaland og Fossnes i Vestfold har film om dagligliv og virksomhet ved institusjonen. Bakkebø ved Egersund har en svensk film om ADL-trening, Oslo kommune, Helsevern for psykisk utviklingshemmede, har filmer med treningsprogram for forskjellige kategorier utviklingshemmede. Statens Ungdoms- og Idrettskontor har filmer fra fire idrettsleker, Bakkebø 1968, Nærlandheimen 1970, Dagsrudheimen 1972 og Bakkebø 1973. Dessuten har STUI fem lydbånd med lysbilder med ulike siktemål: Gymnastikk i Arbeidsstua, trening av bevegelsesskadde elever, Musikk til gymnastikk, tilvenningstrening i vann og bevegelsestrening for de minste.

Dessuten har Nærlandheimen fem amerikanske filmer med forskjellig treningsprogram, og den danske Personalhøjskolen har en liste over filmer for utlån.

SOLGÅRDEN HAR FÅTT SITT «BUMERKE»

Solgårdens emblem i sin endelige utforming.

Solgården — de psykisk utviklingshemmedes ferie- og helsesenter i Spania — har fått sitt emblem, eller «bumerke», om en velger å bruke et norsk ord.

De fleste organisasjoner og insti-

tusjoner pleier som bekjent å ha et bestemt merke til bruk på brevark, konvolutter og annet nødvendig utstyr i forbindelse med organisasjonens virksomhet. Solgårdens styre fant at feriehjemmet også burde ha et slikt merke, og naturligvis et som i størst mulig grad pekte hen på hjemmets oppgave. Det ble skrevet ut en idékonkurranse åpen for deltakelse av alle, både klienter og ansatte tilknyttet institusjoner og hjem rundt i landet.

Konkurransen fikk en overordentlig bred deltakelse, og for den nedsatte jury ble det ingen lett oppgave å peke ut de beste utkastene.

1. premie — et opphold på Solgården — ble tildelt Reidar S v n e s, Trastad gård. 2. premie tilfalt Tone D a l e n, Dagsrudheimen. Det ble dessuten tildelt ialt 15 diplomer.

Det er naturlig at de aller fleste av konkurransedeltakerne benyttet solen og solstrålene som hovedmotiv i sine utkast. Ganske mange kombinerte den med barnehendene som strekker seg opp mot den.

Denne kombinasjon ble da også lagt til grunn for den endelige utforming av emblemet som ble utført av en profesionell tegner på grunnlag av konkurranseutkastene.

Solen og barnet som strekker hendene opp mot den, vil nå bli brukt som merke på Solgårdens brevark, på merkelapper og annet utstyr. På flagg og vimpler vil man av praktiske hensyn muligens innskrenke seg til å bruke solmotivet alene.

★ STORTINGET FÅR «OMSORGEN»

Fra side 133

Til sentralhjemmene for opplæring

Bestyrer Atle A a s, Trastad, advarte mot at man undervurderte sentralinstitusjonene. Det kommer en periode i livet da man reiser ut for å lære, og da har sentralhjemmene et bredt spekter av tilbud. Det er naturlig i ungdomsårene at man liker seg i den store flokken. Fra en stor institusjon kan klientene siden gå over til en varig bo- og arbeidssituasjon.

Fylkeslege Knut E n g e d a l, Bergen, minnet om at setnralinstitusjonene er bygget med grunnlag i et hardt press om flere plasser. På Vestlandsheimen er det fremdeles en venteliste på 160. Urettferdig kritikk mot institusjonene har resultert i store problemer med å få personell.

Lege Mikal F r e s t a d, Fredrikstad, kom inn på vanskene med arbeidsplassering og sa at arbeidsgiverne ofte er redde for å ta i mot psykisk utviklingshemmede, enda det er lite komplikasjoner som følger med. Foreldrene på sin side er redde for at deres barn skal ut i yrkeslivet — det er trygt og godt i institusjonen. Våre klienter er ikke så engstelige som arbeidsgiverne og foreldrene.

Turid G j e r t s e n, Bergen, var forskrekket over både angrep på og forsvar for sentralinstitusjonene. Vi må ha dem, og jeg vil ikke si: dessverre. Det som er fascinerende å snakke om, er de som læres opp og går ut i sitt lokalmiljø. Men vi må ikke glemme at vi har noen som

må være i sentralhjemmene. Mange familier kan ikke engang ha sine friske gamle boende hos seg. Pendelen må ikke svinge mot sentralinstitusjonene før de er satt i stand til å fungere skikkelig. Vi må få bort ventelistene før vi kan gå i gang med nedtrapping.

Lossius-innstillingen finleses

Bestyrer Torrey U l l e r ø, Nærlandheimen syntes det var litt tidlig å snakke om hva vi skal bruke sentralhjemmene til en gang i fremtiden. Foreløbig har vi ventelister og må dessverre gi avslag. Vi har ikke et belegg av hensyn til vernepleierskolene. Det er for klientene vi bygger.

Brynjulf B e r t e l s e n, Bergen, berørte problemet med gamle foreldre og psykisk utviklingshemmede som alltid har bodd hjemme. Det blir ikke lett for dem å komme i et helt fremmed miljø når de ikke lenger har sin barndomsheim.

Lektor John K l o k k e h a u g, Hamar, sa det var positivt at unge mennesker under utdannelse er opptatt av hva norsk lov sier om andre mennesker. Typisk for situasjonen er at Lossius-utvalgets innstilling er den mest vanlige bok å se blant lærerskolestudentene på Hamar!

Gjør det trygge: tørker støv

Under debatten om personellsituasjonen sa bestyrer Gunnar B r e k k e, Bergen, bl.a. at underbemanningen er den groveste form for sløsing vi har i åndssvakeomsorgen. Vi utnytter blodig det personale vi har, og det blir liten eller ingen mulighet til å fremelske de ressurser klientene har. Problemene kan ikke løses bare ved å lære opp de ansatte i institusjonen, det er også et spørsmål om hvor mange normerte stillinger man har å rutte med. Når et daghjem med 15 plasser på en institusjon står uten en eneste godkjent stilling, blir det ikke mye å drive etterutdannelse på.

Bestyrer Atle A a s syntes det var hårreisende hvor lite nyansatte vet om åndssvakeomsorgen. Ikke rart at de gjør det de er trygg på — tørker støv og vasker. På Trastad ble alt personale på en avdeling erstattet med vikarer mens de ansatte fikk gå på kurs. De kom tilbake langt mer problemorientert enn de reiste, sa Aas.

Skolestyrer Ove B. S n ä h r e, Østerbo, nevnte eksempler på at utdannede vernepleiere blir forbigått ved ansettelse av avdelingsleder av en som har lang ansiennitet på avdelingen. Men vi trenger en del folk som har utdannelse, og som har mot til å sette vaskebøtten fra seg og arbeide med barna, sa Snähre.

TRE NYE DANSKE FILMER

Åndssvageforsorgens Personaleforbund i Danmark har stått bak produksjonen av tre filmer som skal brukes i opplysningskampanjen overfor offentligheten om åndssvakeomsorgens og personalets arbeid

i vårt naboland. Sammen med de tre filmene «lånes» det også ut foredragsholdere som selv er medarbeidere i omsorgen og som har stort kjennskap til emnet.

De tre filmene er følgende:

Utendørs beskjeftigelse. Super 8 tone-fargefilm på 20 min. fra danske institusjoner.

Glimt fra omsorgspersonalets arbeid med opplæring og utvikling på institusjonene. Super 8 tone-fargefilm på 20 min.

En dag i dagpleiegruppen. Super 8 tone-fargefilm på 25 min. Viser det daglige arbeid med dypt utviklingshemmede, men hjemmeboende klienter.

Vi har ikke brakt på det rene om filmene kan lånes ut i Norge, men adressen for nærmere opplysning er: Åndssvakeforsorgens Personaleforbund, Vester Voldgade 100, 1552 København.

TRENINGSVERKSTED, SMÅBARNSTUE OG LEKOTEK VED RØDE KORS-HJEM

Ny småbarnsstue i Kristiansand, treningsverksted for voksne og lekotek for barn i Trondheim er blant utvidelsene siste år ved Røde Kors-institusjonene i omsorgen for psykisk utviklingshemmede. I oversikten fra Norges Røde Kors til Samordningsrådets årsmøte er det i alt 18 institusjoner med tilsammen 565 godkjente plasser.

Trondheim Røde Kors Barnehjelps skole og daghjem Vidarheim har vært i drift i vel et år og har fullt ut svart til forventningene, blir det opplyst i årsmeldingen. Treningsverkstedet i den tidligere daghjemsvillaen kom først skikkelig i gang fra høsten 1973. Verkstedet har 14 elever delt på to grupper, den ene driver med søm og hobbyvirksomhet, den andre med lettere oppdrag for industrien. Elevene får også skole- og husstellundervisning.

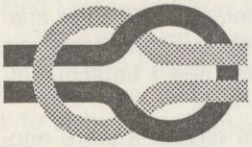
Verkstedet gir de voksne elevene et godt tilbud, og det er håp om at noen av dem med tiden kan gå over i mer krevende sysselsetting. Barnehjelpen i Trondheim har opprettet et lekotek sammen med Foreldreforeningen for psykisk utviklingshemmede.

Kristiansand Røde Kors Barnehjelp innviet ved sitt 30 årsjubileum i fjor en småbarnstue med plass til fire barn fra halvannet til 4 år på Kongsbo skole og daghjem.

En ukes kurs for 20 mødre med sine psykisk utviklingshemmede barn ble arrangert av Kongsbos styre i fjor vår. Kurset ble holdt på Agder Strand i Søgne, og utgiftene ble dekket av Sosialdepartementet.

Oslo Røde Kors Barnehjelp som har hatt flere slike kurs tidligere, har innbudt mødre og fedre med barn til kurs ved Haraldvangen i Hurdal i august i år.

Ved Grimebakken som er største Røde Kors-institusjon i åndssvakeomsorgen, arbeides det med bygging av et hybelhus for 12 elever. Oslo Røde Kors Barnehjelp som dri-

LANDET RUNDT

Nordland, Troms og Finnmark

Styret for Trastad gård har sluttet seg til innstillingen fra plankomitéen av 1973 med bestyrer Atle Aas som formann. Planene gjelder utviklingen av omsorgen på Trastad i de kommende år etter nye retningslinjer. Driften skal legges om bl.a. ved at klientene skal ut av de store paviljongene og inn i mindre boligenheter. De ledige byggene vil bli ominnredet til skole og aktivitetslokaler. Omleggingen vil kreve en investering anslått til 7,8 millioner kroner. I beste fall kan man begynne med realisering av planene i 1975. Saken skal behandles av fylkesmyndighetene i Troms og Sosialdepartementet. Planen vil også komme opp i Kvæfjord kommunestyre i den utstrekning den berører kommunen.

Finansrådmannen i Bodø støtter tanken om å bygge en daginstitusjon på Symrahaugen for psykisk utviklingshemmede barn. Den er planlagt med 30 plasser og skal gi tilbud om barnehage, undervisnings- og aktivitetstilbud og arbeidsterapi.

Vefsn formannskap har godkjent skolestyrets vedtak om at det skal opprettes en klasse for psykisk utviklingshemmede barn ved Mosjøen skole. Forsøksrådet for skoleverket har gitt Vefsn kommune et tilskudd på 10 000 kroner til forsøket med en slik klasse.

Meløy formannskap har oppnevnt et utvalg til å forestå det forberedende arbeid fra kommunens side i forbindelse med bygging av åndssvakehjem i Meløy i samsvar med fylkets helseplan.

Kautokeino formannskap har vedtatt å søke Kommunal Landspensjonskasse om et lån på 125 000 kroner til dekning av vertskommunens tilskudd ved reising av familie- og daghjem for psykisk utviklingshemmede i Kautokeino. Videre har kommunen sagt seg villig til å påta seg byggekontrollen mot en godtgjørelse av 3000 kroner måneden fra byggestart til hjemmet står ferdig.

---

ver Grimebakken, har også fått godkjent planene på Romsås pensjonathjem i Oslo som et ledd i kommunens helseplan. Oslo kommune har bevilget 300 000 kroner til prosjektering av anlegget.

Bergen Røde Kors Barnehjelps hjem for unge piker er etter forslag fra overlegens team gått over til å bli et felleshjem for piker og gutter.

Norges Røde Kors' representanter i Samordningsrådet er Ruth Eide, Trondheim og Ragna von Riegen, Kristiansand S.

Under A/S Fiskernes Banks 25-årsjubileum ble det overrakt en gavesjekk på 100 000 kroner til feriereiser for handicappede barn. Pengene skal brukes til reiser og opphold på «Solgården» i Spania og er beregnet på funksjonshemmede fra Bergen til Vadsø. I tillegg har funksjonærene ved alle avdelingskontorene i banken samlet inn 5000 kroner.

Nord- og Sør-Trøndelag

Bedre service og et rikere og mer variert behandlingstilbud skal gis de psykisk utviklingshemmede i Sør-Trøndelag. En omfattende desentralisering av omsorgen er under planlegging i fylket. I løpet av de kommende år vil det bli etablert flere mindre dagsentra. Behovsanalyser som er foretatt, forsvarer opprettelsen av internat og daghjem på Fannrem, Røros og i Fosenregionen. Hitra/Frøya har på forhånd fått grønt lys for et senter. Der vil arbeidet med å bygge et kombinert anlegg på Fillan ta til like over sommerferien.

Nord-Trøndelag fylkes sykehusnemnd har vært på befaring i Vikna og besøkt dagsentret for psykisk utviklingshemmede ved Rørvik skole. Nemnda foretok også befaring av tomten for en institusjon for psykisk utviklingshemmede i Ytre Namdal. Den skal ligge i Rørvik og romprogrammet er godkjent.

Bergen, Hordaland, Sogn og Fjordane

Interimsstyret for den planlagte institusjon for psykisk utviklingshemmede på Lekve i Hordaland har utarbeidet en plan for bygget, som det er meningen å få reist snarest. Kommunen har gitt tomt, og institusjonen er med i helseplanen for Hordaland.

En giver som ønsker å være anonym, har gitt 50 000 kroner til dagsinstitusjonen på Lekve.

Det skjer store ting for tiden på Rostadheimen på Garnes. Hittil har hjemmet bare hatt 6 gutter i «familien». Nå bygges det nytt på den naturskjønne tomten mot Sørfjorden for å gi plass til en ny familie på 4 piker og 2 gutter, foruten nye skolelokaler og verksted.

Bergen Røde Kors Barnehjelp er 20 år og har store planer i jubileumsåret. Det ene prosjektet er nybygg i Loddefjord for Knausen daghjem, som er en filial av Christiegården. Knausen holder nå til i leide lokaler på Laksevåg. Det andre store byggeprosjektet er på Os, der Barnehjelpen har sikret seg en tomt på 15 mål. Her skal det bygges et 5-dagers internat med skole for psykisk utviklingshemmede barn fra Os og de omliggende kommuner.

Christiegården i Bergen har fått sin egen butikk for salg av håndarbeider som lages på arbeidsstuene. For omkring 80 000 kroner har Christiegårdens gamle stall fått en betydelig ansiktsløfting og er blitt et sjarmerende kombinert arbeids- og butikklokale.

Bestyrer Johanna Endresen slutter som leder for Bømlo Daghjem og skole i Bremnes ved oppnådd aldersgrense.

Rogaland, Aust- og Vest-Agder

På Bakkebø har det vært flyttesjau i månedsskiftet juli-august. Fra «Solgården», en bygning som ble reist under krigen som sykehus for tyskerne, har 47 kvinner flyttet over i to nybygde paviljonger, «Maigården» og «Fløygården». Ingen sørget over å skulle forlate «Solgården», der det bodde opptil ni klienter på rommene. Den to-etasjes bygningen var brannteknisk lite betryggende, og branntilsynet har nedlagt forbud mot å bruke den som internat. Nå skal «Solgården» brukes til arbeidsterapi.

I de nye paviljongene er alt samlet på ett gulv, og klientene får enmannsrom og to-mannsrom. Det er bygd fire nye paviljonger for 2 millinoer kroner på Bakkebø. Hver paviljong har 15 plasser, og samtlige er nå tatt i bruk.

Bestyrer Olav Tendeland sier at tross nybyggene er det minst 90 elever og klienter for mange på Bakkebø. Styret for hjemmet mener at desentraliseringen i de to Agder-fylkene og Rogaland må påskyndes. Bakkebø har i dag et belegg på 310 psykisk utviklingshemmede.

Akershus

Fylkesmannen i Akershus har ingen innvendinger mot at tilfluktsrommet i barneskolen ved Emma Hjorths Hjem innredes til klubblokaler for ungdom. Direktøren for Helsevernet for psykisk utviklingshemmede i Akershus, Olav Svarstad, fremholder at det er i pakt med integreringsbestemmelsene og ønsket om normalisering at det innredes moderne klubblokaler innenfor institusjonens område, med adgang for bygdas ungdom og under fagfolks betyggende ledelse.

Bærum formannskap har vedtatt å bevilge 30 000 kroner til innredning av klubblokalene og kjøp av inventar. klubben får bl.a. diskotek. Den skal drives av det kommunale ungdomskontor, men virksomheten skal legges opp i nært samarbeid med den faglige ledelse ved Emma Hjorth. Foruten tilfluktsrommet får klubben disponere keramikkrom, garderobe og toalett.

Fylkesskolestyret i Akershus har sluttet seg til fylkesskolesjefens forslag om seks yrkesskoleklasser for funksjonshemmede ved Emma Hjorths Hjem og en klasse ved Haug skole. Det er Bærum yrkesskole som skal forestå undervisningen, og fylket skal leie lokaler på 100 kvm ved skolen. Fylket skal betale en forholdsvis andel av utgiftene til skolelege, vaktmester, energi og renhold. Ved Haug skole vil det bli montert enkle maskiner og arbeidsbenker til undervisningen i montasjeindustri.

Oslo

Sykehusrådmannen i Oslo har godkjent et forslag fra direktøren for Oslo åndssvakeomsorg, Dagfinn Grymyr og bestyrer Henry Fredheim om bygging av en ny pasientpaviljong for 8 klienter på Orkerød.

Oslo kommune har nylig bygget to paviljonger, hver for 6 pasienter på Orkerød. De er klare til innflyt-

ting i sommer. Den neste paviljong for 8 klienter vil komme på 1,2 millioner kroner, med innredning ca. 1,4 millioner. Belegget på Orkerød er i dag 88, og hjemmet har et overbelegg på fire-fem klienter. Med de nye paviljongene blir det ca. 100 plasser. Orkerød har fått innvilget 10 nye pleierstillinger i forbindelse med de to første paviljongene — to avdelingsledere og 8 pleiere.

Bestyrer Eivind Sørum ved Nordre Aasen Sentralinstitusjon (tidl. Oslo Observasjonshjem) fratrer 1. oktober og skal begynne i ny stilling ved et sykehus på Gran, Hadeland. Ny styrer på Nordre Aasen blir diakon Kjell Hundven, nå daglig leder ved Dr. Martens psykiatriske sykehus i Bergen.

Hedmark, Oppland

Hedmark distrikt av Norges Røde Kors har vedtatt at E v j e b a k k e n i Nord-Odal skal utbygges for inntil 2 mill. kroner. Det nye bygget blir sovepaviljong med 12 to-mannsrom og aktivitetsrom i kjelleren. Det er forutsetningen at hverken barnetallet på 23 eller betjeningstallet på 12 skal økes etter utvidelsen.

Elever fra H j e r t e b o på Gran skal fortsatt få undervisning ved Grymyr skole. I de to årene forsøket har vært drevet, er det høstet så gode erfaringer at man har valgt å fortsette. Lærer Martha Øvern sier at de psykisk utviklingshemmede elevene glir naturlig inn i skolemiljøet på Grymyr.

Østfold

Fylkesutvalget har godkjent forprosjektet for skole og aktivitetsbygg m.v. ved Østerbo og går inn for at det legges til grunn for den videre prosjektering. Omkostningene er beregnet til vel 4,6 millioner kroner. Endelig vedtak om lån og bevilgning blir gjort når det er innhentet anbud.

Møre og Romsdal

Sykkylven kommune har fått kommunalbanklån på 101 000 kroner til kjøp av tomt for skole og daghjem for psykisk utviklingshemmede.

Sykehussjefen har søkt om godkjenning av romprogram for nytt daghjem med skole for psykisk utviklingshemmede i Ålesund. Kapasiteten blir 35—40 klienter.

Ulstein daghjem og internat blir navnet på den institusjon for psykisk og fysisk utviklingshemmede barn i Ulsteinvik. Planene er nå godkjent i Helsedirektoratet, og institusjonen er kostnadsberegnet til 35 millioner kroner. Ulstein kommune skal dekke 25 prosent av kostnaden og stiller byggeklar tomt til disposisjon. Hjemmet får 32—36 daghjemsplasser og internatplasser for 16 barn fordelt på to paviljonger.

K. B.

VOLKSWAGEN

Østbye Pedersen Auto A.s

Skien — Sentralbord 20 092

A.s Lerums Saftfabrikk

Telefon 52 a — Sogndal i Sogn

Kvalitetsprodukter i Saft og Syltetøy samt
Hermetisk frukt. Salg over hele landet
Lerums Safter, Syltetøyer og Hermetisk frukt
er garantert rene naturprodukter,
tilsatt kun sukker.

Drikk
TETLEY TE

MASCOT
Tobakk — Frukt — Sjokolade
ved Hotell Vic
PORSGRUNN

BRØDR. HANSEN SANDTAK
Tollnes pr. Porsgrunn - Tlf. 51 246

ALL FYSIKALSK BEHANDLING
Også i hjemmene
LILLEMOR JENSEN
Bestumveien 61 — Telefon 55 93 05
Statsaut. sykegymnast

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
SOLBERG & ANDERSEN A/S
Brynsveien 5 - OSLO 6 - Tlf. 19 10 00

GRORUD BOK & PAPIR
Bergensvn. 8 - Tlf. 25 38 76 - Grorud
Bøker - Papir - Skrivesaker

ROBERT VARPE TREVAREFABRIKK
Teie — Telefon Tønsberg 21 3 45

SØGAARD VARETREKK
Postboks 55 — 3109 Lofts-Eik
Telefon Tønsberg 16 011

GUTTORM HENDEN
INGENIØR- og RØRLEGGERFIRMA
Torshovgaten 4 — Oslo
Telefon 37 91 32

THOROLF KRISTIANSEN
Kjøtt — Fisk — Kolonial
Åsheim - Ås
Telefoner: Ås 16 - 154 - 371
Vel assortert i dagligvarer

TORØD DAGLIGVARE
Kjeld Hansen
Ass. Landhandel
Torød — Telefon Tønsberg 22 360

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, møbler
og metaller — 25 års erfaring
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31. - Oslo - Tlf. 68 45 70

A. TORP
Regnskapskontor
Tlf. 21 74 85

EDB SENTRALEN A/S MOLDE
Molde — Sentralbord 53 833

FOLLO KJØTT OG SPEKEMAT A/S
Oppegård
Kjøtt - Flesk - Pølsevarer og grønnsaker
Telefon 80 31 45

A/S BUSSTRAFIKK
SKIEN

SANDNES KALKBRÆNDERI
Strandgt. 131
Sandnes — Tlf. 61 727

ROLF GROTH
Kjøtt og Pølsevarer
N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

LARS T. VIGRE
SKOTØYFORRETNING
Sandnes — Tlf. 61 282

MIN GULLSMEDFORRETNING
finner De i Wesselgården i Asker sentrum. Velkommen til et besøk i en hyggelig forretning. Reparasjoner utføres.

ASKER GULL OG SØLV
Gullsmed Fr. Claudi — Tlf. 78 10 84

BERG HANDEL
Alt i dagligvarer
Berg st. — Telefon 95 203

JANSENS BLOMSTER
Sandnes — Telefon 61 142

KURANT ARMATUR
Metallstøperi — Belysningsarmatur
Halden — Telefon 84 882

OSVALD HOLMEN A/S
AUT. RØRLEGGER — RØRHANDEL
Gjøvik — Sentralbord 72 200

JOSDALS FYSIKALSKE INSTITUTT
Langgt. 50
Sandnes — Tlf. 62 366

BRØDR. HETLAND A/S
Trelastforretning — Høvleri
Bygningsartikler — Entreprenørfirma
Ferdighus — Ferdighytter
Bryne (044) *81 090
Sandnes (045) *61 000
Skarnes 1 126

DALEN KOLONIAL
Alt i Dagligvarer
Årstaddalen - Egersund - Tlf. 91 519

Kirkeknes — Stavanger — Lillehammer — Borgheim — Kongsvinger
Mandal — Ski

BILREK.
Bjorn Rist & Co.
Telefon 1 574 - Kirkenes
Telegr.adr.: «Bilrek»
Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall
Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita
Forsikring

ETO SPARKJØP A/S
2200 Kongsvinger - Tlf. 14 8 84

L. HVIDING
Likkistefabrikk
Stavanger - Telefon 28 772 - 36 479
Begravelsesbyrå Telefon 28 772
Privat telefon 36 758

MANDALS SPAREBANK
Mandal
*
Etablert 1840

AAS KAFETERIA - KIOSK
v/riksv. 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

Besøk
BOLLA KONDITORI
Skagen 14 — Stavanger — Tlf. 20 895

LEIF W. HANSEN
Gullsmedforretning
Prostebakken 2 — Stavanger
Telefon 25 209

LARS GRØNVOLD
Byggmester & Entreprenørforretning
Lillehammer — Sentralbord 51 636

SKI OG ÅS
MØBELFORRETNING A/S
Nordbyveien 23 — SKI
Telefoner: 86 17 13 - 86 20 95
Ås — Telefon 94 04 19

Kongsvinger — Haugesund — Harstad — Gressvik — Mandal
Kopervik — Sandefjord — Levanger

GUNDERSENS KAFFE
Byens beste
E. GUNDERSEN
2200 Kongsvinger

FRITHJOF SALVESEN
Mandal — Telefon 61 596
Bok-, Aksidens- og Offset-trykkeri

MØBLER OG BÅTINNREDNING
Vi utfører innredning på alle typer båter
Storveien 25 - Tlf. 27 180 - Gressvik

E. KRISTOFFERSEN
JÅNN KRISTOFFERSEN
GULLSMEDER
Kongsvinger
Godt utvalg i presangartikler

JOHN JOHNSEN
Trykkeri
Levanger — Telefon 81 723

WESCHE BLOMSTERFORRETNING
Inneh.: Svein Fiskvik
Levanger — Telefon 81 140

JOH. BAKKELI
MALERMESTER
(inneh. malermester Sverre Bakkeli)
Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg
Etabl. 1914 — Telefon 62 166
— HARSTAD —
Distriktets storste forretning i bransjen
Egen farvehandel

GLASSMESTER SVERRE SALTVEDT
Alt i glass
Haugesund — Tlf. 24 286
SALTVEDT GLASS
Kopervik

REIDAR F. CHRISTENSEN
BAKERI & KONDITORI
Gressvik Telefon 27 202
Utsalg: Brogt. 17 Telefon 12 657

HANS A. ULVEBNE
Blikk- kopperslagermester
Kirkegt. 200 - Telefon 23 525
Haugesund

STÅLMONTASJE
Postboks 1037 — Telefon 27 585
SMIA BRUKSKUNST
Haraldsgt. 81 — Telefon 22 977
Haugesund

A/S THOR DAHL
Skipshandel
SANDEFJORD

Kristiansund N. - Kongsberg - Hønefoss - Egersund - Gjøvik - Moss
Trondheim - Ålesund - Molde - Tønsberg - Kopervik - Nesbyen - Vennesla

ODDSTØL RADIO
Spesialforretning i Radio og TV
KRISTIANSUND N.
VELG KVALITET — VELG PHILIPS

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

SVERRE BRODAHL
SPORT - CAMPING - FISKEUTSTYR
SKI - VÄPEN
Stabellsgt. 13 - Hønefoss - Tlf. 22 888

TENGS FINA SERVICE
FINA BENSIN OG OLJER
Egersund — Telefon 91 993

JOHS. BØRRESEN
Møbel-, Teppe- og Utstyrsforretning
Gjøvik — Tlf. 71 317

FINN MALTERUD
Gjøvik — Telefon 72 125
Volvo-forhandler

KJELL BAKKEN
Byggmester og Entreprenørforretning
Autorisert i gruppe A, B, C1, D1
Moss
Fr. Solies vei 22 - Telefon 57 329

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

VESTFOLD FERDIGBETONG A/S
Inneh.: A. Rui
Ferdigbetong i alle kvaliteter
Tønsberg Telefon 13 927
Sandefjord Telefon 67 202

CHR. SØRENSEN
Slakterforretning
Kopervik — Telefon 159

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 55 201

A/S TRONDHJEMS PAPIR- & PAPFABRIK
Trondheim — Telefon 20 706

ARTHUR M. SPERRE
Agentur — Kommisjon
Kirkegt. 25 - Telefon 21 032 - Ålesund

Vi leverer også
HYDRAULISKE
vripropelleranlegg

A/S HEIMDALMOTOR
Molde — Tlf. 52 155

ILSTAD & PEDERSEN A/S
BYGGMESTERFIRMA
Bodø — Telefon 21 449
Nybygg og Reparasjoner

STÅL & ALUM. SVEIS A.S
Tenvik
Nøtterøy — Telefon 83 318

Fotograf
STRAND
Kongsberg

VALKYRIEN SKOMAGASIN A/S
Valkyriegaten 3 - Tlf. 46 34 64
OSLO

SIVILINGENIØR
OLE HELMER SJO
M.N.I.F. — M.R.I.F
Rådgivende ingeniører i byggeteknikk
Bryne — Telefon 81 568

Besøk
HALDEN MØBELFORRETNING
ALT I MØBLER
Repslagergt. 19 (tidl. Dovre Skofabrikk)
Halden — Telefon 82 534

BØRGE UNDHEIM
Hønseri
BRYNE — Telefon 84 355
Bankforbindelse: Time Sparebank
Postgiro 6 66 61

BJ. TANGEN
Heidemannsgt. 31 - 2300 Hamar
Telefon 23 2 43
Kolonial - Tobakk - Frukt

ROLF FURUSETH
Entreprenørforretning
Dal — Eidsvoll — Tlf. 76 15 05
Nybygg og reparasjoner

KNUT OFSTAD
Gullsmed
Namsos — Telefon 72 662

KIRKEGATENS KJØTTHANDEL
Alt i Kjøtt — Flesk — Pølser
Kirkegt. 55 — Ålesund — **Tlf. 24 268**

ALT I BYGNINGSARTIKLER
DAL BYGG A/S
Dal — Telefon 76 16 15

BYGGMESTER
BIRGER PEDERSEN A/S
Entreprenørforretning
Namsos — Sentralbord **72 355**

HAMAR BETONGFABRIKK A/S
Ferdigbetong
Hamar — Telefon 22 223

Greåker Glass- og Rammeforretning
Inneh.: Erling Jensen
Utfører alt i glassarbeide
Greåker — Tlf. 61 523

TVETERS BARNEKLÆR
Storgt. 7 - Kongsvinger - Tlf. 14 3 22
Vi selger kvalitetsvarer fra 0 til 12 år
Distriktets største utvalg

★
MANSTAD KJØTT & KOLONIAL
Inneh.: Øivind Karlsen
Ass. Dagligvareforretning
Manstad — Onsøy Tlf. 33 277
★

KARL JOHANSGATENS BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

ØSTFOLD BILLAKKERING
Moderne lakkeringsverksted
Ludv. Engesvei 21 - Tlf. 56 795
Sarpsborg

Ved besøk i TVEDESTRAND
anbefales min kafé
Trygve Arentsen & Co.
Bakeri og Konditori

SUNDAL MEIERI A/L
Melk gir styrke
Sunndalsøra — Telefon 91 130

TO-TAKTSERVICE A/S
Salg og Service av
Evinrude utenbordsmotorer
Askeladden Plastbåter
Pankovn. 6 — Ørebekk — Tlf. 27 633

Velkommen til
RISUM SERVICESENTER
Inneh.: Arne Høibø
Vask - Olje - Smøring - Rekvisita
Halden — Telefon 84 496

ALVHILD JØRGENSEN
Håndarbeider - Garn - Brukskunst
NOTODDEN — Tlf. 11 693

Jernkonstruksjoner - Oljefyringstanker
Dører og Porter - Trykktanker
Cyklonanlegg
EINAR ØGREY
Mek. Verksted
Vågsbygd - 4600 Kr.sand S. 1 Tlf. 12325

E. SOLBERG & CO. A/S
Råde - Telefon Moss 74 191
Alt i Jern- og Bygningsartikler

PHILIP HAUGE
AKSJESELSKAP
Elektroteknisk fabrikk
Nesttun pr. Bergen - Telefon (05) 273354

HANS HAGEN
Mekanisk Verksted
Nye Teglverksvei 19 - 4600 Kristiansand S.
Postboks 1055 — Telefon 24 4 38 - 15 6 25
Postgiro 30 61 96
Bankgiro 9405.05.21367

RYKKEN & CO. A.S
Møbelfabrikk

5610 ØYSTESE

SIMON PETERSEN A/S
Alt i skotøy
O. Tryggv gt. 42 - Tlf. 22 439
Trondheim

FYSIOTERM
Fysikalsk Institutt
Kristiansund N. Telefon 74 450

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

SAND SPAREBANK
Sand i Ryfylke - Telefon 51 107

A/S CURINGSENTRALEN
Strandgt. 3/5 — Gjøvik
Sentralbord 74 0 09
Produsent av STJERNEDEKK

BESØK
WIGS FYSIKALSKE INSTITUTT
Strandgt. 17 - Telefon 72 9 56 - Gjøvik

A/S LYSKOPI
Nordregt. 23
Trondheim — Telefon 22 640

Sandnes — Blomsterdalen — Brønnøysund — Gjøvik — Vigrestad
Stokke — Kongsvinger — Sandefjord — Arendal — Skotterud — Eidsvoll

Besøk
SEEBERGS PARFYMERI OG HERREFRISØR
Sommerfeldtsgt. 3 - Gjøvik - Tlf. 71 934

FORUS PUKKVERK
Sand og pukk
Lura — Sandnes
Tlf. 75 665 - 72 200

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

TRICO
Elsa Schrøder Toft
TRIKOTASJEFORRETNING
Telefon 183 - Privat 121 — Brønnøysund

GJØVIK STENINDUSTRI
Monumenter - Skifer - Bygningsplater
Pent arbeide
Gjøvik — Telefon 71 374

MELLEMSTRANDS TREVAREINDUSTRI
MØBELPRODUKSJON
Vigrestad — Jæren
Telefon Vigrestad 87 130

GLÅMDALEN FYSIKALSKE INSTITUTT
Engensgt. 1 - 2200 Kongsvinger - Tlf. 15 1 12

BRØDR. BALSTAD & CO.
Møbelforretning
Strandvn. 25 A — Telefon 24 198
Trondheim

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

For god — nybrent kaffe
Legg veien om
KAFFESPESIALEN
Storgaten 11 - Sandefjord - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

GRILLEN
Kafeteria - Friluftsservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

AUSTVOLL MØBELFABRIKK
Sandnes — Tlf. 62 349
Overfalsede skapdører

Larsen Freseverktøy
K. LARSEN A/S — Verktøyfabrikk
Stokke — Telefon 86

DAL TREVAREFABRIKK
Eidsvoll — Telefon 76 10 12
ALT I TRELAST

ARENDAL FYSIKALSKE INSTITUTT
Telefon 21 083 — Arendal

O. K. ELEKTRISKE
Aut. installatør i Stavanger og Hetland
Stavanger — Telefon 22 096

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Stilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — Tlf. Velandsnes 60 b

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

FAG-FOTO
Leif Sørlie
Larvik — Telefon 81 317

JOHAN SANENGEN A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

H. LØVOLD
Fiskeforretning - Fast bilrute
Namsos — Telefon 72 773

RØNNEBERG & CO.
Fothelsesenter
Off. aut. protesetekniker
Nykirkebakken 9 — 4000 Stavanger

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

Nå kan De få
KJØLEAGGREGAT I MATBUA
Leveres av Lynis Kjølesutstyr
L. SØRENSEN MEK. VERKSTED
Køhlersv. 3 - Stavanger - Tlf. 24 017

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

P. HASSELØ & CO.
Kolonial - Sild - Fisk - Glass - Krustøy
Tingvoll — Tlf. 71

E. JONASSEN & CO.
Kristiansand S.
Delikatesseforretning —
Daglig nylaget fiskemat
Telefon 22 433

TORBJØRN GRANDE
Byggmester
Verdal — Telefon 78 612
Privat Steinkjer 43 158

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

LEIF ROTMO
Ass. landhandel
Helgådalen — Tlf. Verdal 80 473

GARDINER — TEPPER
SVELLAND
Byens utstyrsmagasin
Haraldsgt. 140 - Haugesund - Tlf. 21 222

A/L NAMDAL KORNSILO
Namsos — Telefon 73 196

DALE's REDERI
5228 Lepsøy — Telefon (05) 27 78 21

Besøk
ÅSPAVILJONGEN RESTAURANT
God mat — God utsikt
3000 Drammen — Telefon 83 37 47

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
SANDNES

ANDERS LØCHEN FOGTH
Spesialforretning i briller og kikkerter
Søndre torv, Hønefoss
Telefon 21 437 — Hønefoss

FOTOMAGASINET
Film, fremkalling, kopiering, albums, rammer
Dagny Holthe
N. Storgt. 1 — DRAMMEN
Telefon 83 38 32

DRAMMENS SVEISEVERKSTED
Bjørnstjerne Bjørnsonsgt. 104 - Drammen
Telefon 83 74 83
ALT I SVEISEARBEID
Utleie av mobilkran

DALGÅRD KAROSSERI A/S
Ugla — Tlf. 59 220 - Trondheim

GULV- OG TAKBELEGG KOMPANIET
Inneh.: Brødr. Myklebust
Postboks 170 — 4051 Sola
Tlf. 50 807 - 50 832 — Stavanger

EGERSUND FRYSERI A/S
Egersund — Sentralbord 91 511

C. H. EVENSEN
Elektriske ovner for industrien
Fredrikstad — Telefon 21 076

Ronsenprodukter i rikholdig utvalg får De hos
THV. ENDERUD & CO.
«Ronsensentret» Storgt. 1, Telefon 21 388
Hønefoss
Ellers alt i røkesaker, konfekt og lesestoff.
Distriktets eneste aut. Ronson-Service

Ragnar Olsen Karosseriverksted
Utfører all slags Karosseri og Opprettingsarbeid
Kalbergvn. 6 Tlf. 55 1 83 - 1500 Moss

Føreland Karosserifabrikk A/S
Spes.: Lettvekts Stålkarosseri
Øverbø pr. Kristiansand S. - Tlf. 38 005

SKOTØYMAGASINET
Telefon 3076 — ÅRNES
Skotøy — Herreekvipering
Sportsartikler — Møbler

BRØDR. AAKVIK A/S
Entreprenørforretning
Ålesund — Sentralbord 24 651

HAFSLUND VULK A/S
Utfører banepålegging - Avbalansering
Omlegging - Reparasjoner
Isevn. 59 - Sarpsborg - Tlf. 67 452

STÆRKEBYE TRYKK
Alt i trykksaker
3051 Mjøndalen - Tlf. Drammen 82 62 56

WOLD & HANSEN
Lerdalsgt. 21 - Strømmen
Telefon 71 22 67
Blikkenslageri - Alt i bygningsarbeide

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. installatør
Telefon 31 430 — Stange

FREMKALLING — KOPIERING
Den beste service, hurtigste levering til rimeligste priser får De når De sender Deres filmer til
Døhlens Fotolaboratorium
Strømmen

SOLVANG BENSIN & SERVICE
Synnøve og Vigleif By
Furnesvn. 111 - 2300 Hamar - Tlf. 22 6 65
Vask - Smøring - Oljeskift - Rekvisita
Parafin - Fyringsolje — Kiosk: Tobakk -
Frukt - Sjokolade - Is - Mineralvann

MOSJØEN SKOTØYMAGASIN
C. M. Havigsgt. 14 - Tlf. 70 251
ALT I SKOTØY
Mosjøen

A. OPSAHLS EFTF.
Gunnar Erichsen
Kjøttforretning
Telefon 86 20 94 — SKI

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-. GUTTE- og PIKEKLÆR

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

EINAR ØVERLI
TRELASTHANDLER
Hamar — Tlf. 23 692

EIVIND J ALHAUG
ENTREPRENØR
Hamar — Tlf. 22 954

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr -
Damevesker - Parfyme - Leketøy

KLAUS LANGSHOLDT
Aut. Rørleggerfirma
1700 Sarpsborg — Telefon 53 9 88

HOTELL SOCIETETEN
Vertskap: Marit og Finn Vik
3080 Holmestrand — Telefon 51 7 98

OLAVSENS ELEKTRISKE
Aut. installatør
Fredrikstad — Telefon 15 275

A/S DANTHERM
Varmluftaggregater
Tønsberg — Telefon 12 121

HUMLEN INDUSTRI A/S
6020 Vegsund
Telefon Ålesund 41 360

HJØRNET MATSENTER
Alt i dagligvarer for ethvert behov
Snippen - Telefon 82 490 - Halden

STOR-VASK A/S
Telefoner 26 666 - 27 696
SKIEN

OSCAR BERG A/S
Tekstilmagasin
Stjørdal — Telefon 94 433

✶

G. JOHNSEN
Bakeri & Konditori
Stjørdal — Tlf. 94 344

✶

BENYTT
Geo Selskapsmat
GEO VARESENTER
Åsgårdstrand - Telefon 81 004

EUGEN SØRENSEN
Tepper — Møbler
Holmestrand — Telefon 51 207

H. A. DAHLS MØBELFORRETNING A/S
Møbler — Tepper
Brevik — Telefon 70 034

J. DAHLE
Mek. Verksted og Metallstøperi
Nygt. 26 - 7000 Trondheim - Tlf. 23 614

Ålesund — Sør-Audnedal — Molde — Stavanger — Voss
Arendal — Haugesund

A/S SERVICE
Ålesund — Telefon 21 517
Radio — TV

ARNE A. WAMS EFTF.
ALT I DAGLIGVARER
Tlf. 85 70 07 — Vikersund

AUDNA BRUK
Alt i trelast for nybygg og reparasjoner
Sør-Audnedal — Telefon 65 140

SANDAR BILLAKKERING
Haukerød
Sandefjord — Telefon 75 266

MATHIAS JULNES
Byggmester
Molde Telefon 53 042

JOHS. LEIKNES
Herre- og Gutteklær
Haugesund Telefon 23 200

O. NØRVE A/S
Ålesund — Sentralbord 25 740
Trelast — Bygningsartikler

FINN MIDBØE
Aut. Rørleggerforretning
Lagårdsvn. 65 — Stavanger
Telefon 21 548

Hundhammer Eskefabrikk A/S
Konditoresker — Smørbrødesker
Trådstiftesker — Fittingesker
Meieriemballasje
Mariero — postadr. 4010 Stavanger
Hillevåg - Tlf. Stavanger 36 503, 29 160

TJØSTHEIM & CO.
ENTREPRENØRFORRETNING
Spes.: Undervannsarbeide
Ø. Holmegt. 30 - Stavanger - Tlf. 29 237

ARNE MOEN
Byggmester — Entreprenorforretning
Molde — Sentralbord 51 088

ASBJØRN VIKHAGEN
Blikkenslagerverksted
Ventilasjonsanlegg
Molde — Telefon 52 105

ELVIN LINDSTRØMS EFTF.
Gunv. Hamre
Granit og Marmorsliperi
Stavanger — Tlf. 25 612

OTTO JOHANSEN A/S
Alt i Herre- og Ungdomsklær
Arendal — Telefon 21 122

PARK HOTEL LILAND
Voss — Telefon 11 322
LILANDS TURISTHOTELL
Bulken — Voss — Tlf. 14 258

TORGER NAVERSEN
Aut. Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Utgiver:
SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
Postboks 167 — 1324 LYSAKER
Returadresse: AUG. HANSSENS FORLAG
ØVRE SLOTTSGT. 5, OSLO 1

ORKERØD SELVBETJENING
Inneh.: B. Nordnes

Alt i Dagligvarer

Rambergvn. 24 - Jeløy - Telefon 53 717

AASMUND SOLLID
Tømmermester og Entreprenørforretning

Administrasjon — 9250 Bardu
Postboks 220 — Telefon 168
Avd. Ofoten—Ankenesstrand, Teknisk avd.
Telefon Narvik 56 296
Avd. Tromsø, Fergevn. 4, telefon 98 381

Bankforbindelse:
Bardu Sparebank
Narvik Handelsbank A/S
Postgiro 8 54 54

SKI BYGG

Telefoner: 86 10 19 - 86 10 37

Bygningsartikler

Grafia Boktrykkeri - Oslo